

Cercetările de diagnostic arheologic desfășurate în 2015 în gropile de împrumut din zonele Romanești și Curtișoara, pentru proiectul „Varianta de ocolire a municipiului Târgu Jiu”

*Marinoiu Vasile, Sana Daniel,
Colțeanu Petre, Georgescu Ștefan*

Summary,

The archaeological diagnostic research from around Târgu Jiu, as a result of the "By-passing road of Târgu Jiu Project", took place at the "Lunca Romanești", and "Curtișoara", points. The research was determined by the intention of the constructor to lay out two graded pits in order to ensure the building materials for the investment project.

The research had the main purpose to determine the presence or absence of archaeological remainings in the area that was affected by the project.

As a result of these archaeological diggings we discovered many archaeological complexes which belong to Geto-dacic Age and Middle Age.

The discoveries contribute to topographic and archaeological enrichment of the Gorj county.

Diagnosticul arheologic a fost determinat de intenția antreprenorului general, S.C. Collini Lavori S.p.A. Trento – sucursala București, de a realiza două balastiere, în scopul asigurării materialelor de construcție pentru viitorul obiectiv de investiție „Varianta de ocolire Târgu-Jiu”. Lucrarea noastră a avut drept obiective, determinarea prezenței sau absenței vestigiilor arheologice în zona afectată de proiect.

De asemenea, realizarea acestui diagnostic, precum și a supravegherii arheologice în aceste perimetre de exploatare a materialului granular pentru umpluturi terasamente și taluzări, constituie o etapă preliminară obligatorie în vederea obținerii certificatului de urbanism.

Diagnosticul arheologic a constat în executarea de sondaje cu dimensiuni variabile, realizate cu mijloace mecanice (utilaj de tip excavator, dotat cu lamă de taluz), sub îndrumarea unei echipe de arheologi de la Muzeul Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu” din Târgu-Jiu (dr. Marinoiu Vasile) și firma „Vanderlay Arheo”, din Hunedoara (dr. Sana Daniel, drd. Georgescu Ștefan și drd. Colțeanu Petre).

În ansamblu, am optat pentru o cercetare combinată invazivă și noninvazivă (periegheză), precedată de o verificare riguroasă a tuturor datelor disponibile (bibliografice, cartografice, documente administrative și juridice etc.), care fac

referire la patrimoniul arheologic al localității sau care indică un potențial arheologic.

Cercetarea era menită să acopere cu secțiuni de sondaj, o suprafață cât mai mare din zona afectată de proiectul investițional. Problemele legate de mediul natural și antropic (ex.: cursuri de apă, căi ferate, rețele electrice etc.), au impus însă adaptarea lucrărilor de diagnostic arheologic la aceste restricții, determinând evitarea unor mici sectoare. Cu toate acestea, datorită stratigrafiei generale care indică faptul că ne aflăm în aria unor foste zone inundabile, unde probabilitatea unor descoperiri este extrem de mică, nu considerăm că se impunea în mod obligatoriu realizarea de secțiuni pe aceste segmente.

Pentru fiecare dintre segmentele cercetate prin diagnostic arheologic, s-a procedat inițial la cercetarea prin periegează a suprafețelor care urmează a fi afectate de lucrări, acțiune menită să verifice și să înregistreze eventualele anomalii ale reliefului (diferențe de culoare ale vegetației, amenajări antropice ale solului etc.) sau prezența unor materiale arheologice (ceramică, piese litice sau din metal, resturi de materiale de construcție etc.). Concomitent s-au realizat mai multe secțiuni de sondaj cu mijloace mecanice. Acestea au fost dispuse în general la intervale de 25 – 50 m, alternativ, pe ambele părți ale perimetrului de exploatare. Densitatea, lungimea și orientarea unităților de săpătură a fost determinată în mod special de particularitățile reliefului. Au fost vizate cu prioritate zonele cu potențial arheologic major reprezentate de grinduri. Pentru toate unitățile de săpătură executate cu mijloace mecanice s-a realizat curățarea manuală a profilelor relevante, în vederea fotografierii și desenării acestora. La descoperirea unor complexe arheologice, majoritatea surprinse parțial, s-a recurs strict la conturarea manuală a acestora, evitându-se cercetarea lor. Desfacerea/conturarea integrală a acestora și săparea urmează a fi realizată în etapa de cercetare arheologică preventivă. În astfel de situații, diagnosticul a avut ca scop delimitarea spațială a vestigiilor, înregistrarea stratigrafiei verticale și stabilirea caracterului descoperirilor. Pentru fiecare unitate de săpătură în parte, s-au executat fotografii digitale de ansamblu (la finalizare), de profil, după caz și detalii, iar pentru unitățile de săpătură în care au fost descoperite vestigii arheologice s-au realizat desene ale planurilor și profilelor relevante, la scara 1:20. Planul unităților de cercetare arheologică a fost realizat digital, pe baza punctelor topografice înregistrate (pentru conturul unei secțiuni - minim patru puncte topografice). În cazul complexelor arheologice, s-au realizat desene la conturare, integrate în planul general al secțiunii de sondaj.

Diagnosticul arheologic s-a efectuat în două perimetre în punctele :

- 1. "Lunca Romanești,, (în apropierea sitului arheologic numărul 6 de pe varianta ocolitoare Târgu Jiu) :
- 2. "Sub Podurile Mici,, - Curtișoara (în apropierea sitului arheologic numărul 3, de pe aceeași variantă).

- 1. Prima zonă cercetată de noi, se află la sud-est de localitatea Romanești, în extravilan, pe o serie de grinduri și în lunca inundabilă a râului Amaradia, la sud de municipiul Târgu Jiu.. Elevația zonei variază între 187 și 190 m față de nivelul mării.

Suprafața care a făcut obiectul diagnosticului arheologic este de cca. 4,68 ha.. Lățimea suprafețelor este de cca. 50 m, iar lungimea totală de aprox. 1200 m. Pe întreg tronsonul au fost realizate 28 secțiuni stratigrafice, cu ajutorul cărora a fost identificată prelungirea sitului arheologic nr. 6, alături de un alt punct cu descoperiri de materiale arheologice sporadice, rulate de aluviuni. Zona este delimitată spre nord-est de albia majoră a râului Amaradia, iar spre sud-vest, de un canal de desecare.

Geomorfologic, zona este una de afundare, parțial de formație aluvionară și de mlăștinire, rod al modificărilor suferite de hidrografia zonei în trecut, cu numeroase meandre și părăsiri de albie.

Stratigrafia zonei este destul de unitară, fiind formată în general dintr-un strat vegetal, cu o grosime cuprinsă între 0,25 și 0,30 m, ce suprapune pe alocuri un strat brun închis, friabil, steril din punct de vedere arheologic, uneori înlocuit de un nivel brun deschis, cenușos (- 0,25/0,30 - 0,70/0,80 m), compact în unele cazuri, urmat de nivel brun deschis, lutos, cu pigmenți de fier nativ sau cu concrețiuni calcaroase și prundiș în unele cazuri, steril arheologic (-0,70/0,80-0,90/1,45 m).

În zona extensiei vestice a sitului arheologic nr. 6 (km 0 + 650 – 0 +550), din viitoarea variantă ocolitoare, pe o întindere ce măsoară 80 m pe nord, respectiv 90 m la sud de tronson, am observant că între nivelul vegetal și stratul de cultură se intercalează un nivel aluvionar, brun-gălbui, steril (-0,25 -0,75 m), care a contribuit la conservarea vestigiilor și protejarea lor de distrugerile antropice. În această zonă s-au efectuat 9 secțiuni de diagnostic, fiind descoperite 6 complexe arheologice. Existența unui strat de cultură și tipologia complexelor arheologice descoperite (gropi menajere, gropi de stâlp și o anexă gospodărească), indică faptul că avem de-a face cu o așezare.

Înspre capătul sud-vestic al sitului, în sondajele S14, S16 și S18, între -0,80 și -1/1,30 m adâncime, au fost descoperite câteva fragmente ceramice preistorice, rulate într-un strat aluvionar, fapt ce atestă prezența unui sit în imediata vecinătate. În plus, la metrul 8, în profilul de nord-est al secțiunii S16, s-a conturat un complex arheologic cu multă arsură și chirpici. Groapa nu se adâncește mai mult de 0,12-0,13 m de la nivelul de conturare, iar arsura și bucățile de lut ars din umplutură nu par a fi rezultatul unei arderi pe loc. Groapa, lipsită de alt inventar arheologic, continuă și dincolo de profil, fiind surprinsă doar parțial. O descoperire similară s-a făcut și în secțiunea S18. Aici, între metrii 5-7, spre profilul de nord-est, a fost identificat un complex arheologic diform, cu arsură și cărbune.

Cu excepția zonelor menționate la punctele anterioare, în restul zonelor, sondajele de diagnostic nu au pus în evidență existența unor descoperiri arheologice.

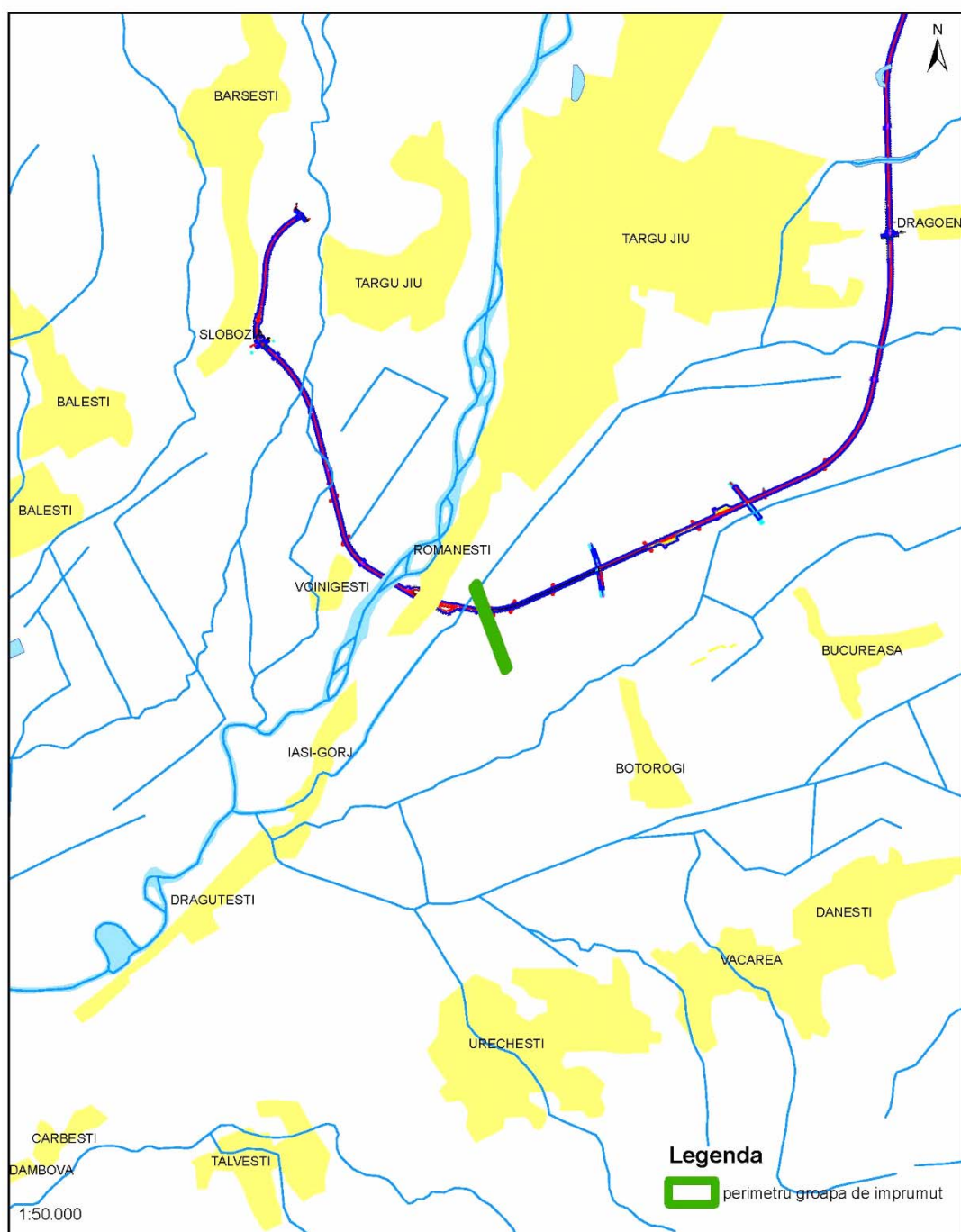
Așa cum am mai menționat, materialul ceramic descoperit la conturarea complexelor și în straturile de cultură din prelungirea sitului nr. 6, este unul destul de fragmentar și majoritar atipic. Pe baza facturii ceramicii, acestea putând fi atribuite epocii La Tène (sec. II-I a. Chr.) și Evului mediu timpuriu (sec. VI –VII). Nu același lucru se poate spune despre materialele rulate în aluviunile din zona sudică care, rulate și lipsite de elemente de decor, le atribuim, cu rezervele de rigoare, Epocii bronzului.

În ce privește complexele descoperite în secțiunile S16 și S18, prin formă și conținut, acestea se aseamănă izbitor cu Cx175 din situl nr. 6, complex ce avea ca inventar un fragment ceramic lucrat la roată, ce poate fi datat la sfârșitul sec. al XIX-lea sau începutul sec. XX. În lipsa altor elemente de datare și prin analogie cu Cx175, propunem o cronologie identică și pentru cele două gropi cu arsură, pe care le considerăm resturi ale unor structuri de combustie de la începutul secolului trecut și le atribuim păstorilor din zonă.

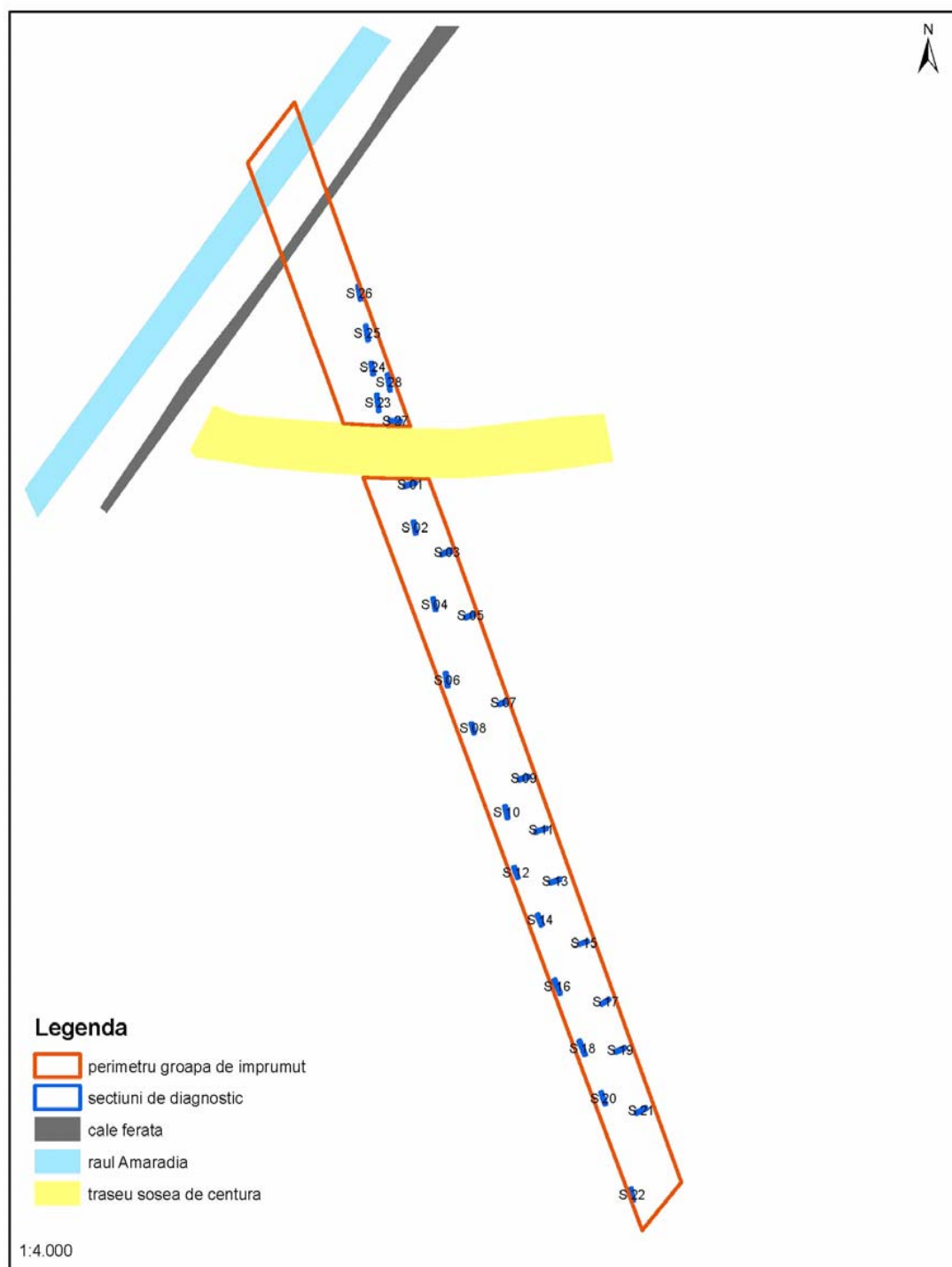
În concluzie, lucrările de diagnostic arheologic realizate pentru o viitoare exploatare de suprafață a nisipurilor și pietrișurilor, activitate conexasă viitorului obiectiv de investiție „Varianta de ocolire Târgu-Jiu”, au condus la descoperirea unei prelungiri a sitului arheologic nr. 6 și a unor complexe arheologice la sud și nord de centura ocolitoare. Cel mai probabil acestea din urmă reprezintă depuneri aluvionare, rulate de vechi cursuri de apă, din zona unor situri amplasate în proximitatea obiectivului de investiție. Ca urmare a acestor descoperiri s-a propus cercetarea preventivă a extensiei sitului numărul 6 și eliberarea de sarcină arheologică a acestei zone, precum și supraveghere și cercetare preventivă în perimetrul gropii de împrumut.

Importanța vestigiilor arheologice identificate, rezidă prin prisma noutății descoperirilor, contribuind la îmbogățirea topografiei arheologice a municipiului Târgu-Jiu și a Repertoriului arheologic național. Cercetarea arheologică preventivă a acestora este esențială în documentarea istoricului locuirii umane din zona respectivă, aducând, cu siguranță, noi informații despre perioadele istorice menționate mai sus.

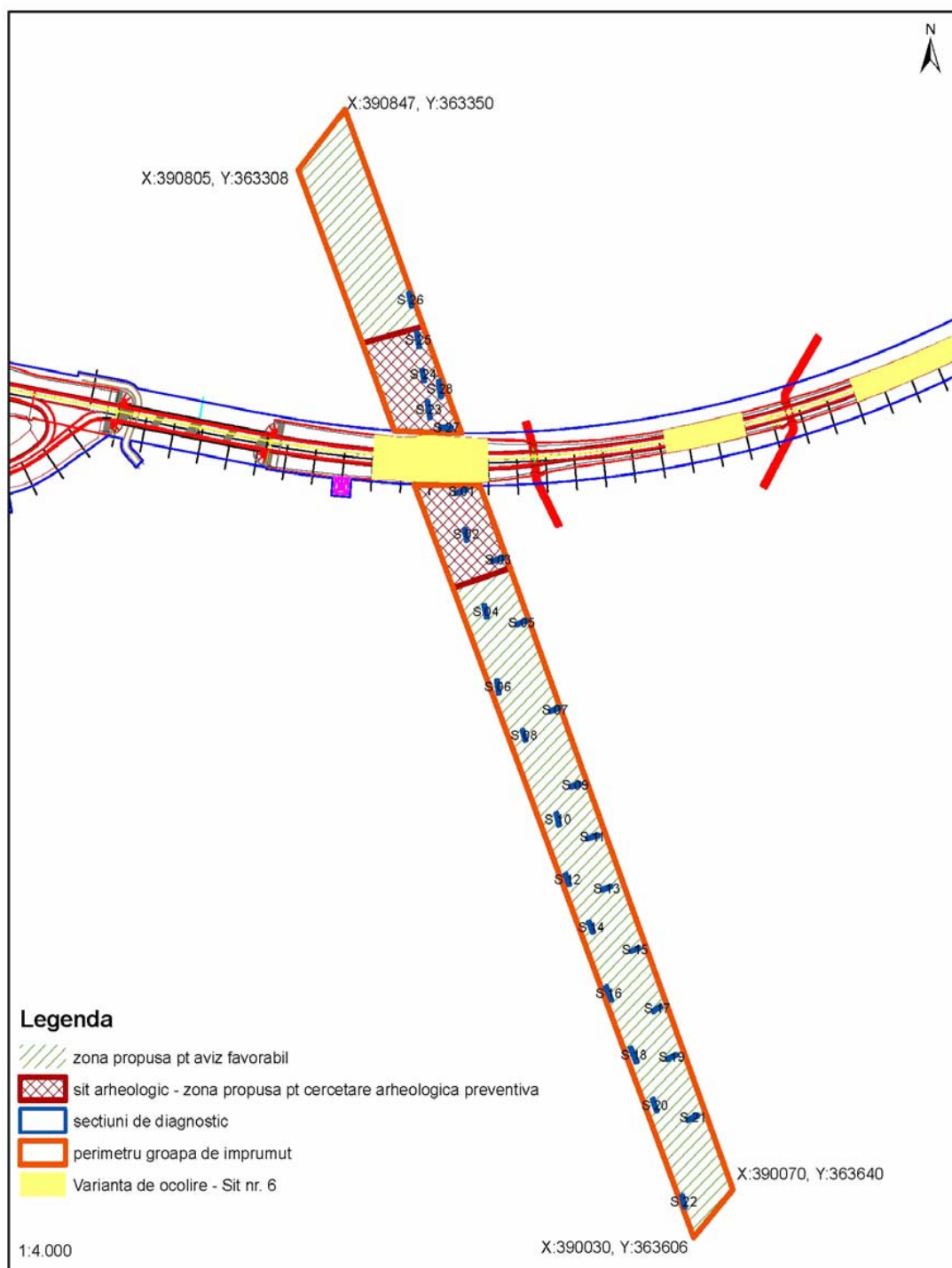
Plan de încadrare în zonă pentru proiect - 1:50.000

Plan general al suprafeței cercetate prin lucrări de diagnostic arheologic

Groapa de împrumut Romanești (mun. Târgu Jiu), jud. Gorj
- zonele propuse pentru avizare

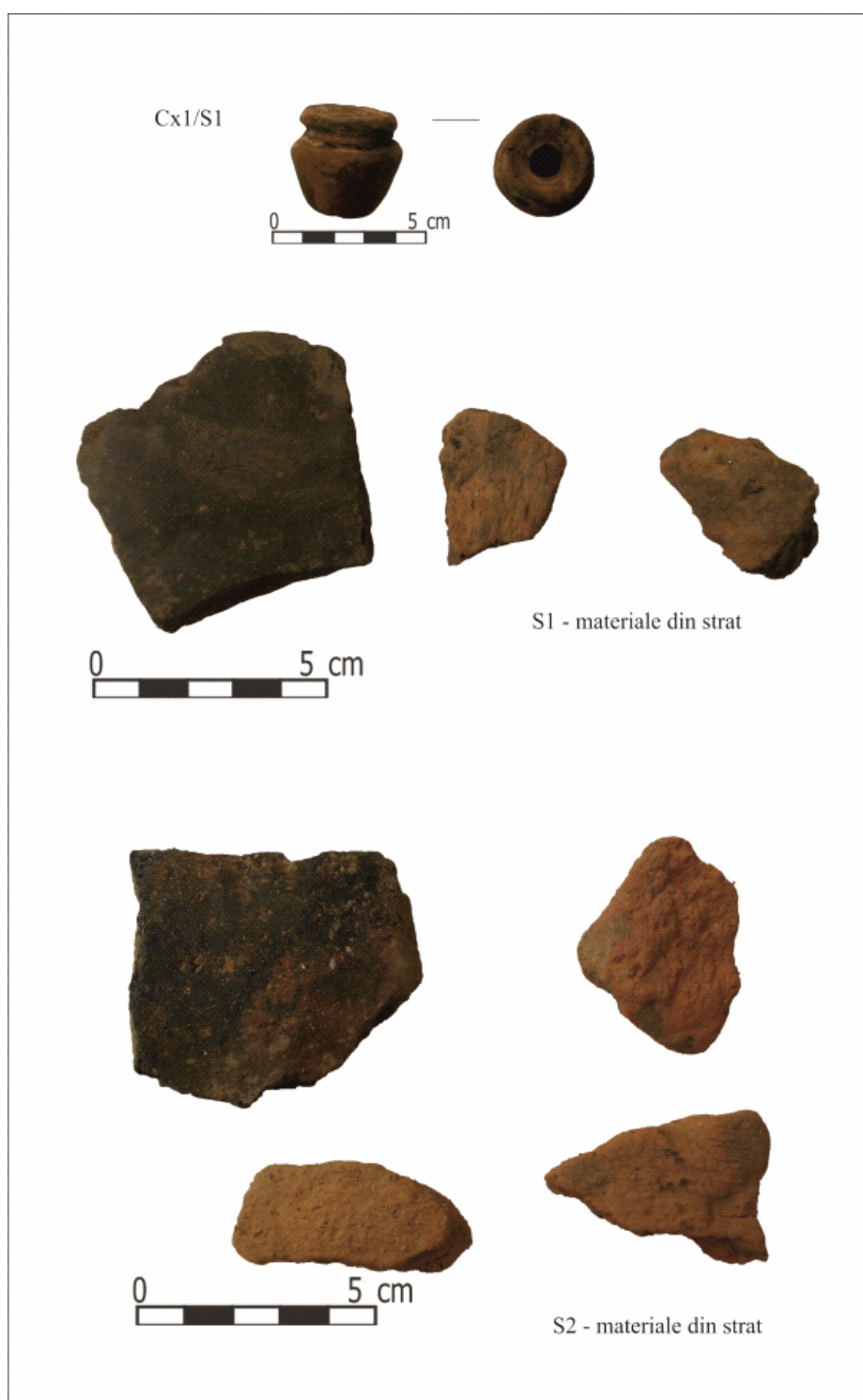
- Secțiunea S/1 cu detaliu Cx 1.

- Secțiunea S/18 cu detaliu complex arheologic

- Secțiunea S/23 cu complexul arheologic Cx 2

Pl. 1. Romanesti, „Lunca Romanesti”, material arheologic din secțiunile de diagnostic.

- 2. Cea de-a doua groapă de împrumut unde s-a efectuat un alt diagnostic arheologic, se află în punctul "Sub Podurile Mici,, între localitățile Curtișoara și Iezureni, la nord de municipiul Târgu Jiu. Diagnosticul arheologic a fost determinat de intenția S.C. Collini Lavori S.p.A. Trento – sucursala București de realizare a unei exploatare de nisipuri și pietrișuri, în scopul asigurării agregatelor de construcție pentru viitorul obiectiv de investiție „Varianta de ocolire Târgu-Jiu”. Lucrarea noastră a avut drept obiective determinarea prezenței sau absenței vestigiilor arheologice în zona afectată de proiect. În ce privește perimetrul cercetat arheologic, acesta se află la sud-vest de localitatea Curtișoara, în extravilan, în stânga văii Iazului/Iazul Topilelor, într-o zona mai înaltă, unde relieful se ridică ușor față de mlaștina formată datorită hidrografiei bogate a zonei. Suprafața totală a obiectivului de investiție cercetat prin diagnostic arheologic, a fost de cca. 4,16 ha. Lățimea variază de la 142,38 m pe est, la 132 m, pe latura de vest. Lungimea totală perimetrului de exploatare este de aproximativ 300 m. Lucrările de diagnostic au condus la identificarea unui nou sit arheologic, datat în evul mediu, la un orizont contemporan cu o parte din descoperirile medievale de la Situl nr. 3 și a celor de la Situl nr. 4. Acesta este situat înspre limitele de est și sud-est ale perimetrului de exploatare, într-o zona mai înaltă, unde relieful se ridică ușor față de mlaștina care acoperă cea mai mare parte a suprafeței cercetate, fiind situate pe o terasă joasă, cu o elevație de 250 m față de nivelul mării. În secțiunile notate cu indicativele S1, S2, S3, S4, S5, S7, S8, S9, S12, S13 și S14, au fost identificate patru complexe arheologice din categoria gropilor de stâlp. Tot în zona acestor secțiuni, a fost documentată existența unui strat de cultură, cu grosimi variabile și materiale arheologice sporadice (ceramică fragmentară, chirpici ars și lipitură de vatră). De asemenea, spre latura de vest, în secțiunea S28, cercetările au mai pus în evidență și existența unor mici fragmente ceramice antice (posibil dacice), rulate în stratul vegetal/arabil. Tot în această zonă, la mică distanță, în secțiunea S27, pe capătul estic, sub stratul vegetal, a fost identificată o lentilă cu cărbune și câțiva pigmenti de pământ ars/chirpici (?), demonstrând prezența unui sit arheologic în imediata apropiere.

Geomorfologic, zona este una de afundare, de formație aluvionară având, așa cum am mai spus, o hidrografie bogată. Se remarcă în acest sens descoperirile din secțiunile S10, S11, S16 – S26, unde sterilul se compune în mare parte argilă (mâl de mlaștină), pe alocuri cu bolovani de râu și pietriș aluvionar.

Vegetația spontană este una specifică zonelor cu hidrografie ridicată (ierburi hidrofoabe). La mai puțin de 50 metri depărtare, spre sud-est, se află o importantă pădure de foioase, reminiscență a unor mari păduri ce acopereau în trecut zona.

Lucrările de diagnostic în cele 28 de secțiuni, au condus la identificarea unui nou sit arheologic, datat în evul mediu. Acesta este situat în jumătatea estică a perimetrului de exploatare, ocupând în special limitele sale de est și sud-est. Aici zona este mai înaltă, relieful ridicându-se ușor față de mlaștina care acoperă cea mai mare parte a suprafeței cercetate. În secțiunile notate cu indicativele S1, S2, S3, S4, S5, S7, S8, S9, S12, S13 și S14, au fost identificate patru complexe arheologice din categoria gropilor de stâlp.

În ce privește amplasamentul cercetat de noi prin diagnostic arheologic, singurele zone cu vestigii, cele medievale, se leagă cronologic de descoperirile similare din siturile arheologice nr. 3 și nr. 4, situri identificate în luna noiembrie a anului 2014, în contextul lucrărilor de diagnostic arheologic și cercetate pe parcursul acestui an. Situația nu este una de natură să ne surprindă, din moment ce localizarea descoperirilor noastre se află la mai puțin de 150 m nord-est de Situl nr. 3 și la cca. 250 m, sud-est de Situl nr. 4. În 11 secțiuni cercetate (din numărul total de 28), s-au descoperit patru complexe arheologice. Situl este amplasat la capătul estic al primei terase a văii Iazului, într-o zonă ușor mai înaltă. Existența unui strat de cultură, a chirpiciului ars și a fragmentelor de lipitură de vatră, precum și tipologia complexelor arheologice descoperite (gropi de stâlp), indică faptul că avem de-a face cu o așezare. Materialul ceramic descoperit, majoritatea atipic, permite doar o încadrare cronologică aproximativă, în Evul mediu clasic (sec. XIV - XV).

Înspre capătul vestic al perimetrului de exploatare, zonă ce reprezintă și capătul primei terase a văii mai sus menționate, în secțiunea S28, cercetările au mai pus în evidență și existența unor mici fragmente ceramice antice (posibil dacice), rulate în stratul vegetal/arabil. Acest fapt poate fi explicat prin distanța de numai 120 m față de Situl nr. 3 de pe traseul șoselei ocolitoare. Nu putem exclude chiar o prelungire a acestui sit, pe prima terasă a văii, înspre zona noastră de interes, cu atât mai mult cu cât, în apropiere, în secțiunea S27, pe capătul estic, sub stratul vegetal, a fost identificată o lentilă cu cărbune și câțiva pigmenți de pământ ars/chirpici (?). Din păcate, cele cinci secțiuni realizate aici, la mică distanță unele de altele, nu au adus informații suplimentare de natură să ne lămurească pe deplin. Din acest motiv, zona cu descoperiri, precum și întreaga suprafață a gropii de împrumut, cu excepția sitului deja delimitat, a fost propusă pentru supraveghere arheologică de specialitate. Stratigrafia zonei joase este destul de unitară, fiind formată în general dintr-un strat vegetal, cu o grosime cuprinsă între 0,15 și 0,30 m, ce suprapune în zona joasă, un sediment de argilă cenușie, cu pigmenți de lut brun și oxid de fier în stare nativă („fier de baltă”), cu o grosime de cca. 0,40 m, sub care apare un strat brun-cafeniu, lutos.

În zona sitului arheologic, după nivelul vegetal, gros de cca. 0,20-0,30 m și stratul de cultură, apare un nivel brun-cafeniu, lutos (cca. 0,20 m grosime), ce reprezintă sterilul zonei. Excepție face limba mică de pământ din zona secțiunii S13, care pătrunde ușor în mlaștină, unde sterilul constă dintr-un sol cafeniu, nisipos, cu pigmenți de oxid de fier în stare nativă.

Stratul de cultură al sitului constă dintr-un sediment cenușiu închis, cu pigmenți de cărbune și ceramică mărunță cu o grosime medie de cca. 0,15 m

Așa cum am mai menționat, materialul ceramic descoperit în stratul de cultură sau rulat în nivelul arabil, este unul destul de fragmentar, în majoritate atipic. Ceramica aparține speciei uzuale, lucrată la roata cu turație rapidă, din pastă cu aspect zgrunțuros. Sub aspectul formei, vasele care pot fi reconstituite aparțin aproape exclusiv categoriei de „oală-borcan”, de dimensiuni medii. Buza este profilată și răsfântă spre exterior, iar gâtul este scurt și arcuit. Motivele ornamentale sunt amplasate pe umărul vaselor și constau din linii incizate, dispuse în val sau,

într-un alt caz, din linii orizontale intercalate cu linii oblice. Aceste motive ornamentale se regăsesc printre descoperirile noastre din siturile nr. 3 și nr. 4. Pe baza acestora apreciem datarea lor, cu rezervele de rigoare, în Evul mediu clasic (sec. XIV - XV).

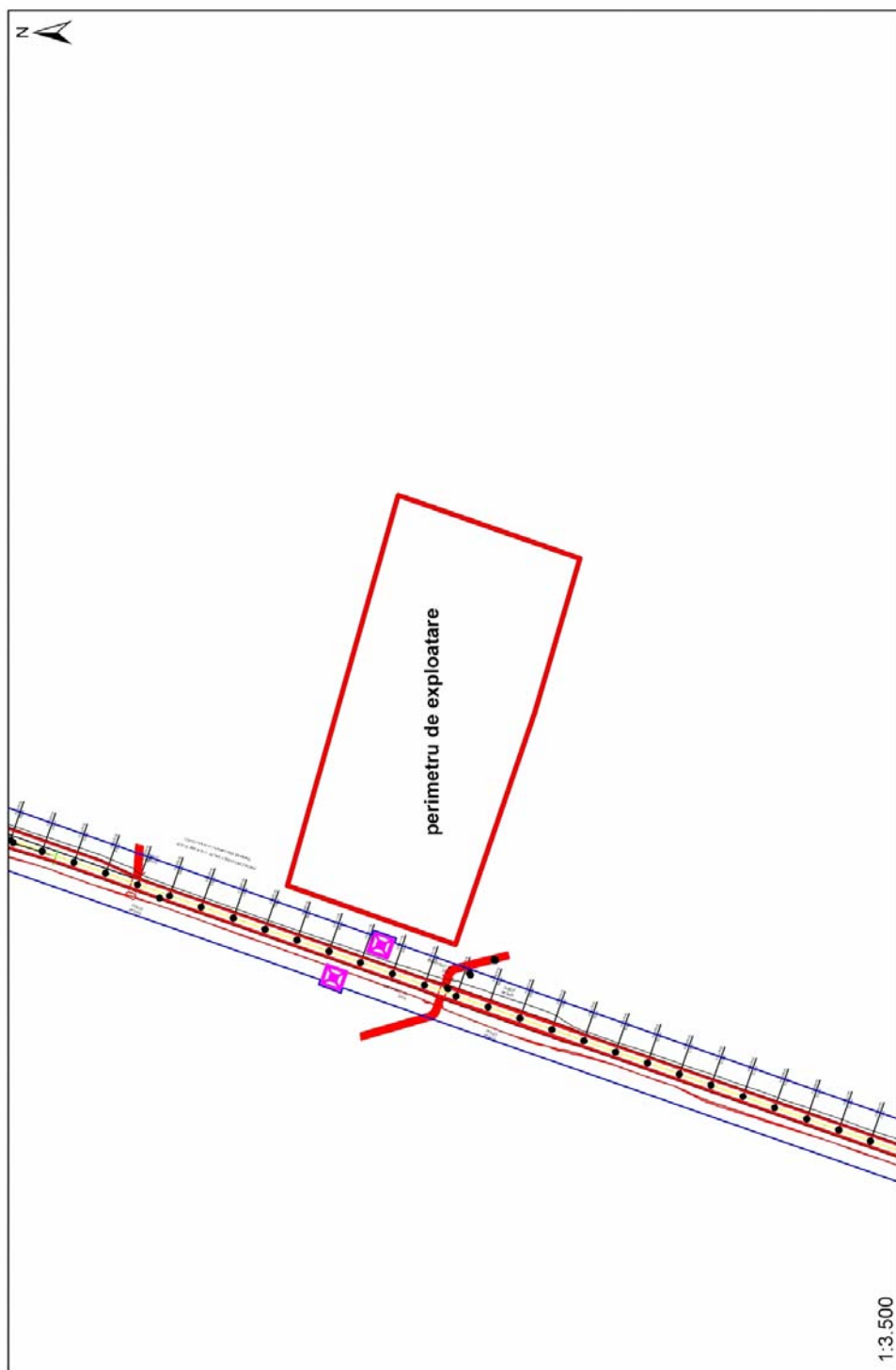
N concluzie, cercetările de diagnostic arheologic realizate pentru viitoarea exploatare de suprafață a nisipurilor și pietrișurilor de la Curtișoara, activitate conexă viitorului obiectiv de investiție „Varianta de ocolire Târgu-Jiu”, au condus la descoperirea unui nou sit arheologic și a unor materiale sporadice spre sud. Cel mai probabil acestea din urmă reprezintă depuneri aluvionare, rulate din zona Sitului nr. 3 din proximitatea obiectivului de investiție.

Materialul arheologic descoperit (preponderent ceramică, la care se adaugă chirpici ars, cărbune, lipitură de vatră, piese fragmentare din fier și bronz etc.) se datează în Evul mediu.

Importanța vestigiilor arheologice identificate, rezidă prin prisma noutății descoperirilor, contribuind la îmbogățirea topografiei arheologice a municipiului Târgu-Jiu și a Repertoriului arheologic național. Cercetarea arheologică preventivă a acestora este esențială în documentarea istoricului locuirii umane din această zonă.

Harta 1

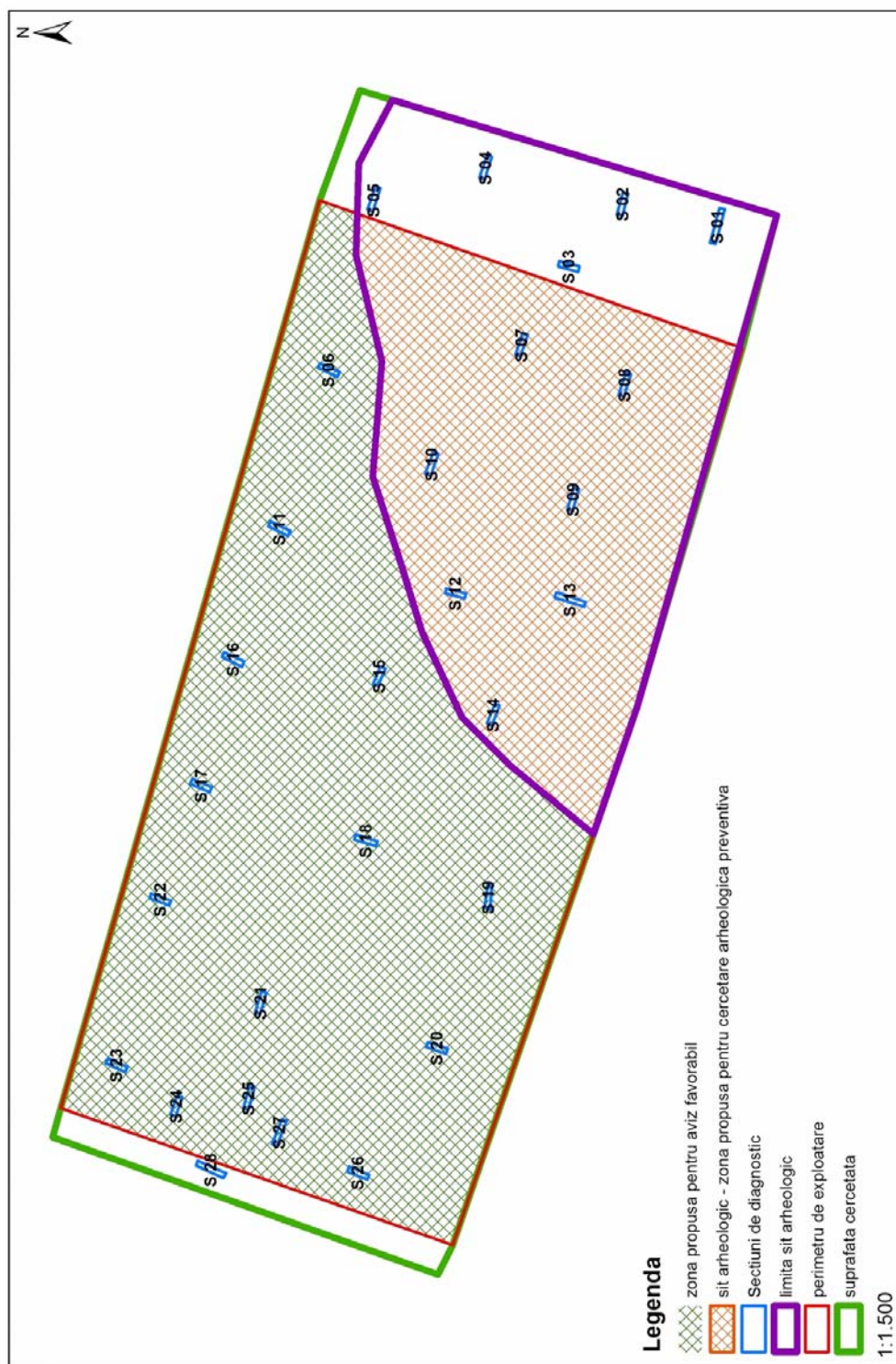
Groapa de împrumut Curtișoara (oraș Bumbesti-Jiu), jud. Gorj - proiect

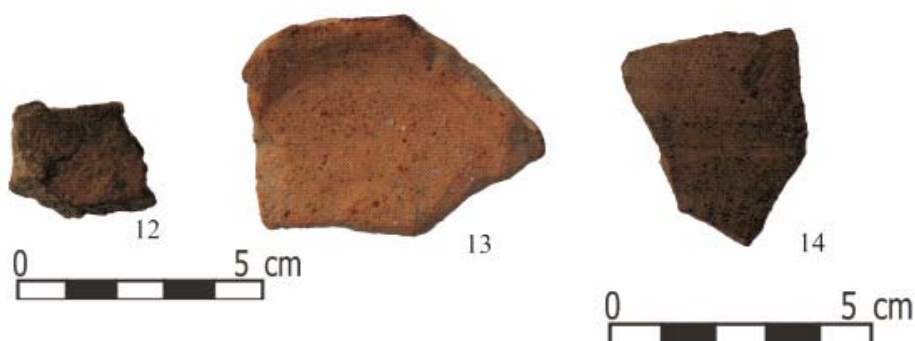
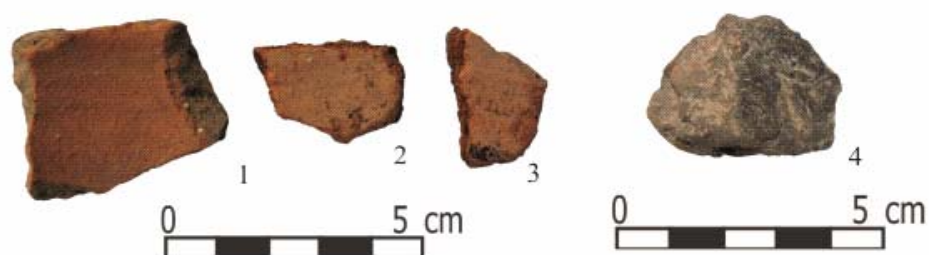

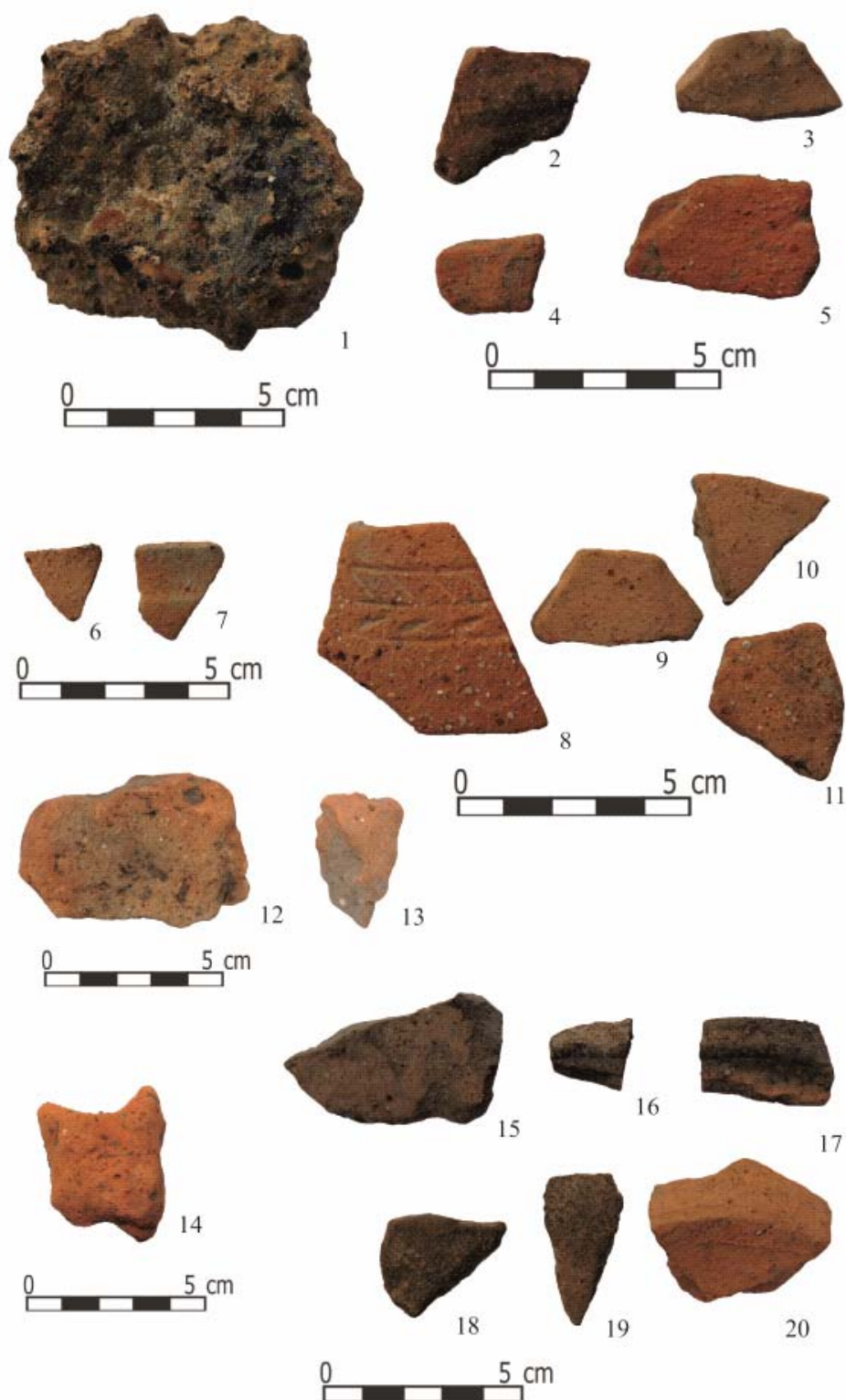
Groapa de împrumut Curtișoara (oraș Bumbeshi-Jiu), jud. Gorj – plan de situație (încadrare pe ortofotoplan)

Groapa de împrumut Curtișoara (oraș Bumbștești-Jiu), jud. Gorj - zonele propuse pentru avizare

Bibliografie

- Alexandrescu 1984: V. Alexandrescu, *Habitatul urban din Oltenia. Considerații geografice asupra structurii teritoriale*, în Terra, XVI, 2, 1984.
- Fodorean 2006: F. Fodorean, *Drumurile din Dacia romană*, Cluj-Napoca, 2006.
- Gherghe 1997: P. Gherghe, *Așezări și cetăți dacice în Oltenia*, Craiova, 1997.
- Marinoiu 2004: V. Marinoiu, *Romanitatea în nordul Olteniei*, Târgu Jiu, 2004.
- Marinoiu et al. 2015: V. Marinoiu, D. Sana, R. Petcu, P. Colțeanu, *Cercetările pentru diagnostic arheologic, desfășurate în lunile noiembrie-decembrie 2014, în perimetrul de construcție a variantelor de ocolire a municipiului Târgu Jiu*, în Litua, 17, 2015, p. 75-133.
- Plan 2012: *Planul Local de Dezvoltare Durabilă a Municipiului Târgu-Jiu*, Târgu-Jiu, 2012.
- Rădulescu 1997: V. Rădulescu, *Date arheologice referitoare la așezarea medievală de la Polata, municipiul Târgu Jiu, județul Gorj*, în CA, nr. X, București, 1997, p. 249-254.
- Ștefulescu 1904: Al. Ștefulescu, *Gorjul istoric și pitoresc*, Târgu Jiu, 1904.
- Tocilescu, Polonic 1897: G. Tocilescu, P. Polonic, *Cetăți și castre romane din Oltenia și din județele de munte ale Țării Românești*, mss. 5.159, Biblioteca Academiei Române, p. 63-72.
- Toropu 1976, Octavian Toropu, *Romanitatea târzie și străromânii în Dacia Traiană sud-carpatică, sec. III – X*, Craiova, 1976.
- Tufescu 1966: V. Tufescu, *Subcarpații și depresiunile marginale ale Transilvaniei*, București, 1966.